

6. Керницький І.М. Лексика на означення населення за соціальним складом, суспільно-економічним становищем, майново-правовими відносинами /І.М. Керницький // З історії української лексикології. – К.: Наук. думка, 1980. – С. 6-95.
7. Крехно Т.І. Історія лексико-семантичної групи “плати – податки – повинності” в українській мові XV – XVIII ст.. (на матеріалі українських пам’яток): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10. 02. 01 – “Українська мова” / Т.І. Крехно. – Харків, 2005. – 19 с.
8. Москаленко А.А. Українська історична лексикологія / Тексти лекцій із спецкурсу/ А.А. Москаленко. – Одеса, 1972. – 54 с.
9. Нариси з історії українського словотворення (іменникові конфікси) / П.І. Білоусенко, І.О. Іншакова, К.А. Качайло, О.В. Меркулова, Л.М. Стовбур. – Запоріжжя – Кривий Ріг: ТОВ “ЛПС” ЛТД, 2010. – 480 с.
10. Торгівля на Україні, XIV – середина XVII століття: Волинь і Наддніпрянщина /АН УРСР. Археограф. комісія та ін.; Упор. В.М.Кравченко, Н.М.Яковенко; Редкол.: М.Ф.Котляр (відп. ред.) та ін. – К.: Наук. думка, 1990. – 408 с.

УДК 81’373.43:004.738.(051)

ЕКСПРЕСИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НЕОЛОГІЗМІВ У ЗАГОЛОВКАХ ПЕРІОДИЧНИХ ІНТЕРНЕТ-ВИДАНЬ

Бойчук М.В., аспірантка

Мовно-інформаційний фонд НАН України

Простежено виконання експресивної функції неологізмами, вживаними у заголовках періодичних інтернет-видань, з’ясовано способи забезпечення експресивності інновацій, виявлено компоненти-маркери.

Ключові слова: експресивність, неологізм, окказіоналізм, композит, заголовок, інтернет-видання.

Бойчук М.В. ЭКСПРЕССИВНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ НЕОЛОГИЗМОВ В ЗАГЛАВИЯХ ПЕРИОДИЧЕСКИХ ИНТЕРНЕТ-ИЗДАНИЙ / Языково-информационный фонд НАН Украины, Украина.

В статье прослежено исполнение экспрессивной функции неологизмов в заглавиях периодических интернет-изданий, выяснены способы обеспечения экспрессивности инноваций.

Ключевые слова: экспрессивность, неологизм, окказионализм, композит, заглавие, интернет-издание.

Boichuk M.V. THE EXPRESSIVE FUNCTION BY NEOLOGISMS IN HEADLINES OF PERIODICAL INTERNET EDITIONS / Language-informative fund NAS of Ukraine, Ukraine.

The realization of expressive function by neologisms used in headlines of periodical internet editions is investigated, the main ways of expressive sufficiency of innovations are determined in the article.

Key words: expressiveness, neologism, occasionalism, composite, headline, internet edition.

Експресивність (франц. *expressif*, від лат. *expressus* – виразний) – категорія складна і багато в чому суперечлива. Її визначають як здатність певної мовної одиниці “підсилювати логічний та емоційний зміст висловленого, виступати засобом суб’єктивного увиразнення мови. Через експресивність виразальних засобів мовець передає своє ставлення і до повідомлення, і до адресата” [3, с. 156]. При вузькому розумінні експресивності про неї ведуть мову як про один із конотативних відтінків семантичного плану мовних одиниць (ставлячи її в один ряд з емоційністю, оцінкою й функціонально-стилістичною забарвленістю [11, с. 140]. Експресивність може створюватися шляхом широкого залучення найрізноманітніших засобів усіх мовних рівнів, а також їхньої взаємодії.

Автори медійних текстів, максимально використовуючи ресурси національної мови, прагнуть до створення різкості стилю, яка створює умови для епатування адресата, привернення (завоювання) його уваги. Цим детермінується посилення уваги до мовної екзотики, використання варваризмів, молодіжних сленгізмів, для цього створюються нові прийоми вираження, автор піддається моді і мовним захопленням. Усе це позиціонує газетний текст, що є одним з виявів функціонування публіцистичного стилю, як сприятливий фактор для виникнення одиниць з неологічним забарвленням [12].

У журналістському тексті реалізується сукупність функцій публіцистичного стилю: інформаційна, естетична і функція впливу. Остання передбачає ефективний психологічний тиск на індивідуальну та масову свідомість, визначення напряму прийняття рішень. Як основну рису публіцистичного стилю визначають єдність

експресивності та стандарту, адже в цьому стилі відбувається поєднання інформаційної функції з функцією переконання, емоційного впливу на аудиторію. Результатом взаємодії мовних канонів суворих жанрів і тяжіння до експресивності стають неологізми, що виступають одним із засобів вираження медіа-заголовків.

Формальний і смисловий план таких одиниць відкриває широкий простір для досліджень. Різномасштабне вивчення явищ неології знайшло висвітлення у працях Г.Вокальчук, С.Єрмоленко, К.Ленець, Є.Карпіловської, Ж.Колоїз, А.Нелюби, О.Стишова, Л.Струганець та ін. Однак існує потреба вивчення питань, пов'язаних із здійсненням неологізмами експресивної функції у заголовках періодичних інтернет-видань. Цим визначається актуальність дослідження.

Мета дослідження – простежити виконання експресивної функції неологізмами, вживаними у заголовках періодичних інтернет-видань. Об'єктом дослідження є неологізми, вживані в заголовках періодичних інтернет-видань, у яких реалізується категорія експресивності.

Експресивність належить до найбільш складних категорій. Її проблема досі остаточно не розв'язана. Цей факт зумовлений наявністю значної кількості поглядів на природу і сутність цього явища, різних підходів дослідників до його вивчення. Відповідно до одного з поглядів, експресивність являє собою перш за все категорію комунікативного плану, адже справжня експресія з'являється здебільшого у мовленні, тобто у процесі організації певного повідомлення [10, с. 12].

До засобів вираження експресивності належать новотвори. Виконання експресивної функції такими одиницями “виявляється у вираженні адресатом власного суб'єктивного ставлення до певної ситуації та у бажанні викликати відповідні чуттєві реакції адресата, використовуючи форми з інтенсифікованою виразністю, які включають такі чинники психологічної мотивації, як іронія, пародія, гумор, оцінка, гіперболізація” [8, с. 14].

Експресивність мовлення детермінована його антропологічністю: передаючи інформацію, мовець обов'язково вказує на своє “авторство” через ставлення до неї, через суб'єктивність її бачення, розуміння. Констатована суб'єктивність найчастіше прагне вирватися за межі узусу, подати об'єкт мовлення яскраво, виразно, неповторно. Одними з перших потребу в цьому задовольняють індивідуально-авторські неологізми. Будучи виразною ознакою художнього, розмовного та публіцистичного стилів, такі одиниці наділені здатністю до виконання ролі експресивних засобів впливу на читача (слухача). На процеси їх актуалізації впливають нові соціальні умови, створені демократичними зрушеннями в суспільному житті, у результаті чого формуються нові мовні смаки у суспільстві, які й ураховує автор тексту [13, с. 5].

Оказіоналізми – це утворення з певною “приреченістю” на експресивність. Це випливає з того факту, що у кореляції “номінативне / експресивне” вони найчастіше займають праву позицію, протиставляючись одиницям, які згідно з особливостями своєї природи розташовуються зліва і позиціонуються як репрезентанти нормативних фрагментів картини світу, тоді як “правобічні” виступають знаками специфічних, нетипових об'єктів реальної дійсності, втілюючи насамперед звернення до емоцій, почуттів адресата, адже експресиви “позначають денотати через призму інтенцій суб'єкта мови. Його думки, емоції, почуття, оцінки й висновки щодо предмета номінації матеріалізуються та відбивають індивідуальне й (або) соціальне бачення навколишньої дійсності” [2, с. 386].

Особливістю оказіоналізмів-експресем виступає той факт, що вони навіть поза контекстом зосереджують у собі виразність. Опиняючись у мовленнєвому оточенні, такі одиниці “співіснують з іншими лінгвістичними засобами і сприяють досягненню образності висловлюваного на рівні тексту” [4, с. 10-11].

Оказіоналізми – це одиниці, які дають змогу, з одного боку, забезпечувати заголовку відображення змістової суті (точність), а з іншого, – привертати увагу аудиторії (яскравість, насиченість). Водночас специфіка експресивізації оказіоналізмів у заголовках інтернет-видань визначається тенденціями, якими позначена організація інтернет-дискурсу. До них дослідники зараховують: а) максимальну компресію інформації; б) збільшення емоційної насиченості; в) посилення експресивності повідомлень. Згадані тенденції знаходять своє втілення в одиницях, що репрезентують усі рівні текстів Інтернет-дискурсу – графічний, лексичний, морфологічний, синтаксичний [7, с. 13].

Експресивність інновацій досліджуваного типу забезпечується різними способами. Вона може стосуватися як їхньої формальної та семантичної структури, так і лише семантичної. Як констатують дослідники, стилістична визначеність оказіоналізму детермінується кількома факторами: а) семантичним забарвленням твірної основи; б) словотвірною моделлю; в) контекстом і мовленнєвою ситуацією, які уточнюють значення неологем. Вплив базової основи на “стилістичну визначеність оказіоналізму полягає в тісному зв'язку внутрішньої форми слова з семантикою лексичних інновацій” [4, с.10]: *барбосизація* (УП, 05.08.08), *кабакізація* (УП, 11.03.09), *Луценкогейт* (УП, 13.05.09), *відтузлитися* (< о.Тузла) (УП, 24.12.03), *Кучмастар* (УП, 10.07.02), *дерибаници* (УП, 16.04.08), *барсетник* (ЛП, 23.11.10), *сдун* (УП, 16.01.02), *донбасяни* (УП, 23.12.04), *грантоїдка* (УП, 10.11.03), *ірпеніада* (УП, 28.04.06), *коаліціада* (УП, 05.09.06; 10.12.08; 21.03.06), *литвиніада* (УП, 23.05.02), *спікериада* (УП, 07.05.02; 05.12.08; 12.12.08), *прем'єриада* (УП, 14.01.05), *Юліада* (УП,

21.08.07), *прем'єрство* (УП, 11.05.04), *оскароносець* (УП, 26.02.08), *задометрія* (УП, 18.02.09), *олігархолод* (УП, 06.01.09; ПП, 06.01.09). Застосування наявних у мові словотвірних моделей із закріпленим за ними значенням (значеннями) програмує експресивність оказіональної номени: *путінізм* (УП, 03.12.08), *гебізм* (УП, 28.08.02), *кучмізм* (УП, 12.09.08), *лобізм* (УП, 14.03.05), *вождізм* (УП, 28.04.11), *олігархат* (УП, 07.03.06; 12.05.11), *паханат* (С, 10.01.11), *путінізація* (УП, 03.12.08), *українішання* (УП, 18.05.06), *дрес-кодування* (DU, 27.12.10), *наркота* (ЛП, 25.06.09), *смайлик* (УП, 14.01.08), *гекачухня* (УП, 19.08.03), *показушний* (УП, Tablo ID, 01.03.11), *дерібанти* (УП, 19.12.07), *бомжизуватися* (УП, 19.10.06), *розмафізація* (УП, 22.04.04), *зваричгейт* (УП, 17.05.05), *темникгейт* (УП, 09.10.02), *гарбузоманія* (ВЕ, 13.10.08), *Ментоград* (УП, 20.12.01). Як зазначає Ж.Колоїз, “результати оказіональних дериваційних процесів збуджують у свідомості адресата не узагальнені образи, а ідентифікуються в нові “образосполучення”, своєрідні образні молекули, утворені зі словообразів-атомів”..., репрезентують нестереотипні ситуації і є тим “містком”, який забезпечує тісніший зв'язок між комунікантами” [6, с. 232].

Виразного стилістичного (експресивного) звучання набирають прізвища посадових осіб, що асоціюються з самими посадами і ситуативно виконують їх функції: *екс-Тарасюк*, *екс-Азаров* (УП, 13.10.06).

Структурно-семантична організація деяких суфіксальних оказіоналізмів має алюзійний характер: *“Мискоборці”*. *Поки лідери УНА-УНСО потерпають за ґратами, партію намагаються зробити “ручною”* (УП, 24.10.01). Для усунення можливої інтертекстуальної лакуни автор превентивно наводить як епіграф іншотекстовий фрагмент (він уміщує й дериваційну базу): *“Отак воно і йдеться до руїни. Отак ми й зарузаємо в убогство. Є боротьба за долю України. Все інше – то велике мискоборство”* Ліна Костенко). Загалом же, декодування метафоричних неологізмів відбувається з оперттям на фонові знання. Тому для цього процесу дуже важливе врахування рівня підготовленості аудиторії, оскільки закладений ефект може не спрацювати, якщо не відбудеться адекватної прагматичної реакції на цю одиницю.

Особливе місце у створенні експресивності належить оказіоналізмам зі структурою складних слів. Складні слова зі стилістичною метою досить широко використовувалися у мові ЗМІ 90-х років минулого століття, адже вони дають змогу “виражати найрізноманітніші суб’єктивно-експресивні відтінки думки за рахунок поєднання у них різних основ та коренів. Вони мають величезні стилістичні можливості, оцінну силу, поняттєву, пізнавальну й естетичну місткість” [10, с. 13]. Такий спосіб формування нових лексичних одиниць (і, відповідно, – нових смислів і конотацій), як слово- і основоскладання, досить активно використовують автори і сучасних медійних текстів, оскільки це дає змогу поєднати у межах однієї номінації (знака одного, хоч і складного, поняття) твірні компоненти часто непоєднуваної природи. Семантика і конотація таких одиниць виникає на основі невідповідності, яка виникає між значенням базових одиниць і семантичною структурою складного деривата. У результаті з’являється “свіжа”, виразна конструкція, що відразу ж привертає до себе увагу. Прагматичний потенціал такої одиниці посилюється, коли оказіоналізм-комполит/юкстаполит опиняється у структурі заголовка: *Держкомтелерадіо: варіант Кучма-лайт* (І-Р, 15.08.10), *На Прикарпатті затримали інтернет-шахряя* (СІП, 14.02.11), *Міліціонера-хабарника взяли під варту* (СІП, 26.01.11), *Двоє кумів-“археологів” з Рівненщини колекціонували зброю* (УЗІ, 15.03.11), *Рівненський “ліфтоман” виявився ще й наркоманом* (УЗІ, 02.03.11), *Не вірте у блогерів-підричників!* (УЗІ, 03.02.11), *На Буковині затримали освітянина-педофіла* (УЗІ, 11.01.11), *Здати викладача-хабарника* (ЛП, 28.05.09), *Звільнити міліціонера-порушника* (ЛП, 28.05.09). Найчастіше оказіоналізмами такого типу в заголовках виступають іменники. Складні іменники, для яких характерна семантична місткість та згущеність значень у мові сучасної української преси, відіграють важливу роль, вони виступають засобами творення експресивності, емоційності, оцінності, характеристики, увиразнення, зіставлення-протиставлення, образів і мікрообразів, ліричності й іронічності. Поза всяким сумнівом, увесь виражальний потенціал аналізованих одиниць у медійному контексті підпорядкований виконанню таких прагматичних завдань, як привернення уваги та вплив на адресата інформації [9].

У складних словах експресивність найчастіше формується шляхом використання відповідного компонента-лексеми, який може займати будь-яке з двох місць: *шахряй-роботодавці* (ЛП, 24.11.09) // *мультимільйонер-шахряй* (УП, 01.12.06), *терорист-камікадзе* (УП, 15.09.01) // *льотчик-терорист* (УП, 13.09.01). У таких структурах відбувається розподіл функцій: один складник виконує номінативну функцію, а інший виступає засобом конотації: *“міністр-побратим”* (УП, 07.08.07), *президент-янгол* (УП, 27.06.03), *PR-фіаско* (УП, 10.12.01), *держжава-мутант – “Україна”* (УП, 23.04.08), *PR-помилка* (УП, 19.03.01) *PR-війна* (РІК, 19.02.10), *інспектор-самовбивця* (УП, 15.02.01), *хірург-“тризубівець”* (С, 27.01.11), *жінка-епоха* (УП, 14.03.03), *браконьєр-утікач* (ЛП, 06.11.10), *тітка-убиця* (УП, 04.07.05), *суддя-“колядник”* (УП, 18.12.09), *стоматолог-хабарник* (ЛП, 18.01.11), *міліціонер-хабарник* (ЛП, 26.06.08; СІП, 26.01.11), *юрист-романтик* (УП, 15.04.11), *бізнес-корсар* (УП, 23.10.06), *танк-тер’єром* (УП Tablo ID, 08.12.08), *інспектор-самовбивця* (УП, 15.02.01). Роль маркера-конотатора можуть відігравати полілексемні структури, функціональну єдність яких автор прагне забезпечити за допомогою лапок: *прем’єр-“кремезні плечі”* (УП, 12.01.01).

Ступінь експресивізації складних оказіоналізмів може бути різним: *піар-потуги* (УП, 21.04.06) // *піар-хід* (УП, 04.01.04; 11.08.07).

Деякі компоненти-маркери демонструють високий рівень продуктивності: *VIP-зал* (УП, 09.06.05), *Vip-пенсіонер* (УП, 25.02.09; 07.06.07), *vip-дорога* (УП, 27.08.10), *VIP-гараж* (УП, Tablo ID, 15.04.11), *VIP-діти* (УП, Tablo ID, 07.04.11), *VIP-пенсія* (УП, 25.05.11), *VIP-чиновник* (ФП, 06.04.11), *VIP-машина* (ФП, 27.04.11; УП, 10.06.11).

Часто до складних okazіоналізмів уходять власні назви. Апелятиви, що додаються до них, виступають у ролі конотативних маркерів: *Гроч-“вигнанець”* (УП, 02.03.09), *Яценюк-президент* (УП, 06.04.09), *Кінах-оптиміст* (УП, 25.05.01), *Ющенко-ринковик* (УП, 06.06.01), *ципа-Скрипка*, *кролик-Притула* (УП, TabloID, 22.04.11), *“Ващук-антитерор”* (УП, 12.06.01). У функції згаданих маркерів зрідка виступають також інші власні назви: *Паішка-Америка – “П. Лазаренко”* (УП, 23.02.01), *Курочкін-Шмурочкін – “М. Курочкін”* (УП, 25.09.06), *Черновецький-Шварценеггер* (УП, 24.11.07), *Луценко-Кириленко* (УП, 15.10.07; 16.12.07), *Мороз-Янукович* (УП, 26.10.07), *тимошенки-клички* (УП, 23.11.06), *дівчина-“Дюймовочка”* (УП, Tablo ID, 12.05.11).

Рідше трапляються одиниці, що складаються з обох конотативних елементів: *аферистка-спритниця* (ЛП, 23.11.10), *гвалтівник-гомосексуаліст* (УЗІ, 20.04.11), *залицьльник-зłodий* (ЛП, 09.10.10), *вбивця-шизофренік* (РВ, 22.04.10), *соратник-хабарник* (УП, 30.10.06), *миротворець-хабарник* (УП, 13.05.11), *фанхуліган* (ЛП, 03.12.09), *грабіжник-“жайвір”* (РВ, 17.08.10), *убивця-шумахер* (ЛП, 04.08.09), *загадка-вояж* (УП, 30.03.11), *Юля-б'яка* (УП, 04.04.09), *забіяка-“Отелло”* (РВ, 07.07.10), *фанатик-смертник* (УП, 07.11.01).

Виразним прийомом експресивізації складних слів аналізованого типу виступає сполучення в межах однієї структури семантично далеких або й несполучуваних з погляду логіко-предметного змісту компонентів. Зіткнення таких “несполучуваних” компонентів формує яскраві образи-інформативи, використання яких у заголовках приваблює читача, спонукає до зацікавлення текстом, створює гумористично-жартівливий колорит: *Азаров розповів, як йому хотілося станцювати “вальс-гопак”* (УП, 27.12.10), *Дог-вихователь* (Д, 12.05.11), *міліціонер-порушник* (ЛП, 28.05.09), *лікар-збоченець* (ЛП, 20.09.08), *партія-примара* (УП, 13.01.11), *пенсіонер-гімнаст* (УП, 01.12.06), *радар-фен* (УП, 02.05.10), *боксер-стоматолог* (УП, 05.09.06), *спікер-терорист* (УП, 05.10.06), *саміт-вечеря* (УП, 08.05.10), *“орел”-втікач* (УП, 07.04.10), *батьки-нелюди* (ЛП, 11.11.10), *олігарх-футболіст – “Г. Суркіс”* (УП, 25.08.01), *клон-прем'єр* (УП, TabloID, 16.05.08), *хакер-мільйонер* (УП, 14.09.01). Зрідка трапляються випадки функціонування у структурі таких одиниць префіксодів: *екс-даішник-шахрай* (ЛП, 20.10.09).

Високий рівень експресії демонструють композити, що творяться за традиційними моделями: *кадротрус* (УП, 02.06.11), *гривньопад* (УП, 15.08.06), *грантоїд* (УП, 02.04.01; 23.12.04, УП, 26.05.04), *хохломор* (УП, 03.04.08), *бідноміка* (УП, 06.12.06), *янукономіка* (УП, 01.11.06), *кучмократія* (УП, 19.01.04), *кучморекформа* (УП, 26.05.03), *кучмовоз* (УП, 01.05.04), *ліфтоман* (УЗІ, 02.03.11), *Юлієфобія* (УП, 12.03.08).

Експресивність заголовків забезпечує використання складних інновацій, у структурі яких функціонують компоненти різної стильової належності: *євроамнезія* (УП, 19.08.08), *євробалачки* (ЛП, 25.10.08), *автозłodий* (ЛП, 25.06.11), *єврокримінал* (ЛП, 25.12.10). Зрідка експресивність юкстапозитів може посилюватися словотвірними засобами: *дитинка-сиротинка* (УП, 08.12.08), *Олесик-Телесик – “О. Довгий”* (УП, 10.10.06). Особливістю природи композитів і юкстапозитів виступає те, що вони “поєднують у собі семантику кількох слів, що допомагає виразніше, точніше відтворити картину зображуваного” [1].

До експресивних засобів належать і okazіоналізми-редеривати: *“анти”фаши* (УП, 04.03.08), *антифа* (УП, 22.04.09), *нелегал* (УП, 03.09.04), *регіонал* (УП, 08.12.08; ФП, 12.05.11), *неформат* (УП, 14.02.08). Такий спосіб формування нових одиниць автоматично зараховує їх до експресивів.

Проаналізовані деривати-okazіоналізми, “з одного боку, є результатами словотворчих актів і демонструють той чи інший спосіб словотворення, з іншого – ці результати засвідчують лексичне збагачення, оновлення і водночас поповнення стилістики лексичними засобами виразності” [5, с. 14-15]. Загалом же, якщо вести мову про словотвірні засоби експресивізації тексту, то варто погодитися з думкою О. Жижоми: “створені за аналогією, okazіональні слова демонструють зв'язок з моделлю, за якою вони побудовані, і характеризуються нашаруванням значенневих відтінків, набутих у контексті” [4, с. 13].

Таким чином, okazіоналізми аналізованого типу, використовувані у заголовках періодичних інтернет-видань, виступають виразними стилістичними засобами. Функціонуючи у заголовку, вони задають образне, емоційне звучання. Експресивність, будучи детермінована антропологічним характером комунікації, забезпечується активним використанням словотворчих ресурсів мови, зокрема, як у формально-семантичному, так і лише семантичному аспектах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адах Н.А. Авторські лексичні новотвори в поезії Василя Барки: семантика, функції, прагматика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 “Українська мова” / Н.А. Адах. – К., 2009. – 20 с.
2. Бойко Н. Семантичний аспект експресивності лексичних одиниць // Лінгвостилістика: об’єкт – стиль, мета – оцінка: збірник наукових праць, присвячений 70-річчю від дня народження проф. С.Я. Єрмоленко / відп. ред. академік НАН України В.Г. Складенко. – К.: НАН України, Ін-т української мови, 2007. – С. 386-390.
3. Єрмоленко С.Я. Експресивність / С.Я. Єрмоленко // Українська мова: Енциклопедія / [редкол.: О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін.]. – К.: Укр. енцикл., 2000. – С. 156-157.
4. Жижкома О.О. Індивідуально-авторські новотвори у поетичному дискурсі 80-90-х років ХХ століття: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 “Українська мова” / О.О. Жижкома. – Донецьк, 2003. – 18 с.
5. Колоїз Ж.В. Поняття про okazіоналізм, його диференційні ознаки / Ж.В. Колоїз // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія “Філологія”. – Вип 49. – № 745. – Харків, 2006. – С. 10-16.
6. Колоїз Ж.В. Українська okazіональна деривація: [монографія] / Ж.В. Колоїз. – К.: Акцент, 2007. – 310 с.
7. Лукашенко Н.Г. Іспаномовний інтернет-дискурс: комунікативно-прагматичний та лінгвостилістичний аспекти (на матеріалі форумів з проблематики родинних стосунків): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.05 “Романські мови” / Н. Г. Лукашенко. – К., 2006. – 19 с.
8. Мариненко П.І. Лексичні новотвори в сучасній іспанській мові: структурний та семантичний аспекти: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.05 / П.І.Мариненко. – К., 2006. – 277 с.
9. Мислива-Бунько І. Виразальні можливості складних іменників у мові українських газет ХХІ ст. – Режим доступу: <http://intkonf.org/misliva-bunko-i-virazhalni-mozhливosti-skladnih-imennikov-u-movi-ukrayinskih-gazet-hhi-st/>
10. Турчак О.М. Okazіоналізми в мові української преси 90-х років ХХ століття: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 “Українська мова” / О.М. Турчак. – Дніпропетровськ, 2005. – 19 с.
11. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / [авт.-уклад. Селіванова О.О.]. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.
12. Страмной А.В. Газетный текст как источник неологизмов (на материале русской и французской прессы): автореф. дисс. на соискан. учен. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 “Русский язык”; 10.02.05 “Романские языки” / А.В. Страмной. – Волгоград, 2007. – Режим доступа: <http://lib.volsu.ru/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-01000-0002007001010000prompt1040011ru5020-about003100-0011-1-0utfZz-8-10&cl=CL2.47&d=HASH01c7e2ef29863f81e5d6c8a3&x=1>
13. Юрченко Т.Г. Okazіоналізми у творчості Павла Загребельного: структурно-семантичний і стилістичний аспекти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 “Українська мова” / Т.Г. Юрченко. – К., 2003. – 18 с.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

DU – <http://daily.com.ua/>
 УП – <http://www.pravda.com.ua/news>
 ПП – <http://www.politikan.com.ua>
 С – <http://sprotiv.org>
 ВЕ – <http://www.epochtimes.com.ua/>
 СІПІ – <http://ifcity.in.ua>
 УЗІ – <http://uzinform.com.ua/>
 ЛП – <http://www.lvivpost.net>
 ФП – <http://www.4post.com.ua>
 РВ – <http://rezonans.volyn.net>

Д – <http://www.day.kiev.ua/>
 УП, TabloID – <http://www.tabloid.prawda.com.ua>

УДК 811.161.2'373.611

АРГО В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Борисова О.Е., аспірантка

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Статтю присвячено оглядові стану вивчення аргю в українській мові (основні проблеми, методи і досягнення) й визначено деякі перспективні напрями у контексті сучасних лінгвістичних надбань.

Ключові слова: аргю, жаргон, лексикографія, літературна мова, соціолекти.

Борисова О. Э. АРГО В УКРАИНСКОМ ЯЗЫКЕ: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИССЛЕДОВАНИЙ / Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина, Украина.

Статья посвящена обзору состояния изученности аргю в украинском языке (основные проблемы, методы и достижения) и определены некоторые перспективные направления в контексте современных лингвистических разработок.

Ключевые слова: аргю, жаргон, лексикография, литературный язык, социолекты.

Borysova O. E. ARGOT IN UKRAINIAN LANGUAGE: STATUS AND PROSPECTS OF RESEARCH / V.N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine.

The article is dedicate to the survey of the study of argot in Ukrainian language (the main problems, methods and achievements) and definitely several prospective directions in context modern linguistic achievements.

Key words: argot, slang, lexicography, literary language, social dialects.

Наша мова – це багатовимірне, різнобарвне й неоднозначне явище. Безсумнівним є те, що основне завдання мовознавця полягає не в боротьбі з мовою, а в дослідженні її різноманітності, у тому числі й пластів позалітературних. Живе, неофіційне, невимушене мововживання може нести в собі потужний творчий, сміховий, навіть естетичний заряд. Сьогодні в умовах лібералізації, свободи слова та “розтабушованості” суспільства стало можливим вивчення обсцентної лексики, аргю, жаргону, сленгу.

Складність дослідження аргю полягає в його постійній рухомості, плинності. Як слушно зауважує О. Молчанова, “щоб бути постійно незрозумілим для третьої особи, аргю змінює, оновлює засоби висловлювання, які поступово знаходять своє відображення у словниках” [18]. Існує так зване загальне аргю – аргю, яке втратило свої шифрувальну та ідентифікаційну функції. Його використовує не одна замкнена група осіб, а всі члени мовного середовища, переслідуючи різну мету. Тепер воно стало зрозумілим для широкого загалу, а частина його елементів змінила статус, перейшовши до розмовно-побутового мовлення, частина може використовуватися як стилістичний засіб.

Актуальність нашої роботи полягає в розширенні кола проблем вивчення аргю та окреслення перспектив майбутнього дослідження і деяких його аспектів.

Наголосимо, що аргю вже були об’єктом спеціальних наукових досліджень. Цією проблемою мовознавці почали цікавитися ще у 40-х рр. ХІХ ст. Відомий польський письменник Г.Крашевський першим звернув увагу на таємну мову лірників і кобзарів. Він подав короткий опис лірницько-жебрацького аргю і вмістив свою розвідку до часопису “Северная Плепа” [16]. Пізніше, у 80-х рр. ХІХ ст., виходить низка робіт, присвячена вивченню аргю в Україні. Це, насамперед, праці К. Студинського (псевдонім – Кость Вікторин) [3], В.Боржковського [2] та інших. Згодом до аргю як явища зверталися М.Сумцов [23], О.Горбач [5; 6; 7; 8; 9], Л.Ставицька [19; 20; 21]. Їхні праці становлять багатоаспектне комплексне дослідження аргю із чітко окресленими проблемами. Серед них, зокрема, помітно виділяються такі:

1. Місце соціальних і професійних діалектів у національній мові.

Мовні особливості людини безпосередньо пов’язані з виконуваними нею соціальними ролями, адже в мові так чи так відбивається соціальний статус (місце у суспільстві, професія). Компоненти соціальної характеристики людини відображаються у мові, у її нормативності, а саме у широті вибору слів і виразів, в умінні будувати фразу і добирати влучні засоби для вираження думок, емоцій – різні люди для називання одного і того ж явища послуговуються зовсім різними засобами. Це пов’язано із соціальними особливостями мови людини – “соціальними діалектами” (жаргони, аргю). Усі ці соціальні діалекти різною мірою проникають у загальнонародну мову.